

ERIC-EMMANUEL
SCHMITT
Adolf H.

Două vieți

roman

Cu o postfață inedită a autorului

Traducere din franceză și note de
DORU MAREȘ

HUMANITAS
fiction

În amintirea lui Georg Elser,
cel care punea bombe artisanale

Minutul care-a schimbat cursul lumii...

— Adolf Hitler: respins.

Verdictul a căzut ca o riglă de oțel peste mâna unui copil.

— Adolf Hitler: respins.

Cortină de fier. S-a sfârșit. Mai departe nu se trece. Caută-n altă parte. Afară.

Hitler s-a uitat în jur. Zeci de adolescenți cu urechile stacojii, cu maxilarele încleștate, întinzându-se pe vârfurile picioarelor, cu subsuorile asudate de groază, îl ascultau pe slujbașul care le depăna destinul. Nimeni nu-i dădea tânărului atenție. Nimeni nu remarcase enormitatea care tocmai fusese anunțată, catastrofa care sfârtecuse holul Academiei de Arte Frumoase, deflagrația care străpunsese universul: Adolf Hitler respins.

În fața indiferenței lor, Hitler aproape că se îndoia de cele auzite. *Sufăr. O spadă înghețată mă sfâșie din piept până-n măruntaie, sângele mi se scurge din vene și nimeni nu-și dă seama de asta? Nimeni nu vede nenorocirea care mă apasă? Sunt singurul de pe acest pământ care trăiește la o asemenea intensitate? Oare trăim pe aceeași lume?*

Individul acela terminase de citit rezultatele. Și-a îndoit hârtia și a surâs în gol. Un deșirat gălbejit, ascuțit ca un bri-ceag, cu picioarele și mâinile anchilozate parcă, interminabile, stângace, aproape independente de trup și abia ținându-se, nesigure, de acesta. A părăsit estrada alăturându-se colegilor săi, cu misiunea îndeplinită. Nu arăta ca un călău, doar avea mentalitatea unuia. Convins că enunțase adevărul. Un cretin care se

teme și de un șoarece, dar care, totuși, nu avusese nici o ezitare în a pronunța, calm, fără să șovăie: „Adolf Hitler: respins“.

Și anul trecut anunțase aceeași oroare. Numai că anul trecut nu era la fel de grav: Hitler nu studiasse îndeajuns și se prezenta pentru prima oară. Astăzi în schimb, aceeași frază devenea o condamnare la moarte: nu putea participa la concurs de mai mult de două ori.

Hitler nu-l pierdea din ochi pe slujbașul care râdea acum dimpreună cu supraveghetorii din sălile de examen de la Academie, niște lungani de treizeci de ani în bluze cenușii, niște babalâci după părerea lui Hitler, care nu avea decât nouăsprezece. Pentru ei era o zi ca oricare alta, o nouă zi, o zi care le justifica salariile la sfârșit de lună. Pentru Hitler, era cea din urmă zi a copilăriei, ultima în care mai îndrăzne să creadă că visul și realitatea puteau sălășlui împreună.

Holul Academiei se golea încet, asemenea unui clopot din bronz care dă drumul dangătelor, răspândindu-le asupra întregului oraș. Tinerii se îndreptau către cafenelele din Viena pentru a-și trăi bucuria admiterii sau tristețea eșecului.

Numai Hitler a rămas pe loc, imobil, doborât, alb ca varul. Dintr-odată, s-a văzut din exterior, ca un personaj de roman: e orfan de tată de ani de zile, și de mamă de iarna trecută, nu mai are decât o sută de coroane în buzunar, trei cămăși și o ediție completă din Nietzsche în geamantan, sărăcia se instalează de-odată cu frigul și tocmai i s-a refuzat dreptul de a învăța o meserie. Ce-i mai rămâne? Nimic. Un fizic ciolănos, picioare foarte lungi și mâini foarte scurte. Un prieten, căruia nu va îndrăzni să-i mărturisească eșecul, într-atât se fâlise că va reuși. O logodnică, Stefanie, căreia îi scrie adesea și care nu-i răspunde niciodată. Hitler se vede așa cum este și i se face milă de el însuși. Și e cel din urmă sentiment pe care ar fi dorit să și-l inspire.

Paznicii de la Academie se apropie de adolescentul în lacrimi. Îl invită cu ei la o ciocolată, în ghereta portarului. Tânărul se lasă dus, continuând să plângă în tăcere.

Afară, soarele strălucește vesel pe cerul de un albastru curat, brăzdat de păsări. Hitler privește pe fereastră spectacolul naturii și nu mai înțelege nimic. *Așadar, nici oamenii și nici natura? Nimeni nu e la unison cu durerea mea?*

Hitler își bea ciocolata, mulțumind frumos paznicilor pentru a-și lua rămas-bun. Bunăvoința lor nu a avut darul de a-l consola: ca toate manifestările oamenilor, și aceasta este una generală, de principiu, bazată pe valori, fără a i se adresa lui în mod special. N-are nevoie de ea.

Părăsește Academia de Arte Frumoase cu pași mărunți și capul între umeri, spre a se pierde în mulțimea Vienei. Orașul acesta care fusese cândva magnific, liric, baroc, imperial, scenă a tuturor speranțelor lui, devenise acum cadrul strâmt al înfrângerii sale. Așa că mai ținea oare la el? Mai ținea încă la sine însuși?

Iată ce s-a întâmplat în acel 8 octombrie 1908. Un juriu format din pictori, gravori, desenatori și arhitecți tranșaseră fără ezitare cazul acestui tânăr. Trăsătură stângace. Compoziție confuză. Necunoașterea tehnicilor. Imaginație comună. Nu le-a luat decât un minut, pronunțându-se fără scrupule: acest Adolf Hitler nu avea nici un viitor.

Ce s-ar fi întâmplat dacă Academia de Arte Frumoase ar fi luat o altă decizie? Unde s-ar fi ajuns dacă, exact în acea clipă, juriul l-ar fi acceptat pe Adolf Hitler? Acea clipită ar fi schimbat cursul unei vieți, dar, în aceeași măsură, cursul istoriei. Cum ar fi arătat secolul douăzeci fără nazism? Ar mai fi avut loc un al Doilea Război Mondial cu cincizeci și cinci de milioane de morți dintre care șase milioane de evrei într-un univers în care Adolf Hitler ar fi fost pictor?

*

— Adolf H.: admis.

Un val de căldură l-a copleșit pe adolescent. Torentul de fericire se rostogolea prin el, îi inunda tâmplile, fremătându-i în urechi, îi umfla plămânii și îi răscolea sufletul. O clipă lungă, plină și intensă, mușchi încordați, o crampă extatică, bucurie

pură asemenea primului său orgasm accidental de la treisprezece ani.

Pe când valul se domolea și își venea în fire, Adolf H. și-a dat seama că era ud learcă. O sudoare gălbuie a făcut ca hainele să-i devină lipicioase. Nu avea îmbrăcăminte de schimb. Dar ce mai conta: fusese admis!

Slujbașul și-a îndoit hârtia și i-a făcut cu ochiul. Adolf i-a răspuns cu un zâmbet cutezător. Așadar, și micii funcționari, chiar și supraveghetorii, nu numai profesorii, îl primeau cu bucurie la Academie!

Adolf H. s-a întors, observând un grup de băieți care se felicita. S-a apropiat fără ezitare și le-a întins mâna.

— Bună ziua, sunt Adolf H. Tocmai am fost și eu admis.

Cercul s-a lărgit pentru a-l primi. Zarva sporea. S-a pornit o farandolă de îmbrățișări, de zâmbete, de nume care se pronunțau pentru întâia dată și pe care nu aveai cum să le reții, însă vor avea tot anul la dispoziție pentru a se cunoaște mai bine...

Era toamnă, numai că această zi avea răcoarea adevăratelor începuturi, iar soarele, acum de partea lor, părea că zâmbește pe cerul de un albastru definitiv.

Băieții vorbeau toți în același timp, nimeni nu asculta pe nimeni, fiecare se auzea numai pe sine, însă asta însemna a-i asculta și pe ceilalți, pentru că toți cei admiși exprimau aceeași bucurie.

Unul dintre ei a reușit totuși să pună capăt vacarmului, urlând către ceilalți că ar trebui să meargă să sărbătorească evenimentul la Kanter.

— Haide!

Adolf s-a strecurat afară împreună cu ei. Era solidar. Făcea parte din grup.

Când să treacă pragul Academiei, a observat în spatele lui un băiat stând nemișcat, singur în mijlocul holului imens, care plângea în tăcere cu lacrimi amare.

Pe lângă Adolf H. a adiat o undă de milă, a mai avut timp să-și spună „săracul“, după care l-a cuprins un puternic sentiment de fericire, un al doilea val devastator, încă și mai puter-

nic decât primul, căci de data asta era vorba despre o plăcere profundă, sporită, una dublă: plăcerea de a fi reușit, alături de aceea de a nu fi eșuat. Adolf H. descoperea că bucuria se oțelește prin nenorocirea semenului.

S-a alăturat colegilor. Oare vienezii realizau, în această după-amiază, că vedeau trecând un grup de tinere genii? „Răbdare, și-a zis Adolf, într-o zi își vor da seama.“

Strigătele și veselia spumegau pe sub tavanul tavernei Kanter, în timp ce berea curgea în valuri mari în halbe. Adolf H. bea cum nu o mai făcuse vreodată. În seara asta, era cu adevărat bărbat. El și noii săi prieteni își spuneau unii altora ce mari artiști aveau să fie, cum vor ajunge, fără îndoială, să-și marcheze secolul, ajungând chiar să-și vorbească de rău înaintașii. Era o seară istorică. Adolf H. bea din ce în ce mai mult, bea de parc-ar fi cântat, pentru a fi la unison cu ceilalți, pentru a se contopi cu ei.

Era pentru prima dată în viață când nu se ridica împotriva celorlalți, ci într-un glas cu ei. Se știa pictor de ani și ani, nu se îndoise niciodată de asta, totuși de când cu eșecul de anul trecut aștepta ca realitatea să-i dea dreptate. Și uite! De acum totul se potrivea! Fusese reintegrat în acest univers, fusese recunoscut drept ceea ce se visa! Viața se arăta dreaptă și frumoasă. Începând din această seară își putea permite să aibă prieteni.

Și a continuat să bea.

După ce au pus țara la cale, au ajuns să-și povestească de unde era fiecare și ce făceau familiile lor. În momentul în care i-a venit rândul, Adolf a simțit o puternică nevoie de a urina și a zbughit-o spre toaletă.

Lichidul din el stropea cu putere faianța, se pișa vârtos, se simțea invulnerabil.

În oglinda verzuie și pătată, își admira noua figură de student admis la Arte Frumoase: i se părea că lucrul acesta era vizibil deja, că avea o strălucire nouă în ochi, o scânteiere cum nu mai avusese până atunci. Se studia cu satisfacție, pozând pentru sine, se privea cu ochii posterității, Adolf H., marele pictor...

O durere însă i-a paralizat fălcile, a făcut spume la gură și s-a năpustit deasupra chiuvetei. Umerii i-au fost zguduiți de spasme, hohotele de plâns i-au pustiit chipul: gândul îl purtase spre mama sa.

Mămica... Ah, ce mulțumită ar fi fost în seara asta! S-ar fi simțit atât de mândră! L-ar fi strâns la pieptul ei bolnav.

Mamă, sunt admis la Academie.

Își imagina limpede bucuria mamei și, când se gândea la asta orfanul simțea cum îl învăluie întreaga dragoste maternă.

Mamă, sunt admis la Academie.

O repeta încetișor, ca pe o incantație, în timp ce furtuna se stingea.

După care s-a întors la prietenii săi.

— Adolf, unde-ai fost? Ai vomitat?

Îl așteptaseră! Îi spuneau Adolf! Își făcuseră griji pentru el! Adolescentul era atât de emoționat, încât a deschis imediat gura:

— Cred că astăzi nu se mai poate picta ca acum douăzeci de ani. Existența fotografiei ne silește să ne concentrăm asupra culorii. Culoare care nu cred că trebuie să fie naturală!

— Ce? Nicidecum. Meyer susține...

Și conversația a izbucnit din nou, în trombă, capricioasă, ca focul zdravăn dintr-un șemineu. Adolf se înflăcăra pentru idei pe care nu le avusese niciodată, nici măcar cu cinci minute mai înainte, se lansa în noi teorii pe care le categorisea imediat ca definitive. Ceilalți reacționau vehement.

În scurtele momente de tăcere, Adolf H. nu-și asculta co-discipolii, visând cu voluptate la scrisorile pe care urma să le scrie a doua zi: una logodnicei sale, Stefanie, care de-acum nu va mai avea nici un motiv să se arate atât de sfidătoare, una mătușii Johanna, care nu a crezut niciodată în talentul lui de pictor, una tutorelui său, Mayrhofer, care își permisesese să-l sfătuiască să-și caute „o meserie adevărată“, una surorii sale, Paula, puștoaica obraznică și nasoală pentru care nu simțea decât indiferență, dar care trebuia totuși să realizeze ce mare om era fratele ei, apoi o scrisoare profesorului Rauber, imbecilul

care-i dădea note mici la desen, dar și profesorului Krontz, care, în liceu, își permisesese să-i critice îmbinarea culorilor, aceluia institutor din Linz care îl umilise, pe când avea opt ani, arătând întregii clase frumosul său trifoi roșu cu cinci foi... Bucuria îi aranja cu grijă scrisorile, așa cum se pregătește tragerea la țintă, misivele fiindu-i tot atâtea arme destinate să-i rănească pe cei care nu crezuseră în el. Îl încerca o încântare feroce de a exista. În seara asta se simțea bine, dar mâine se va simți și mai și, făcând rău celorlalți. A trăi înseamnă a ucide un pic.

Astfel, în acel 8 octombrie 1908, în sunetul încărcat de alcool al muzicii de pahar din taverna Kanter, chiar dacă nu realizase încă nici cea mai mică operă importantă și nu câștigase decât dreptul de a învăța să picteze, tânărul Adolf H. tocmai străbătuse o etapă esențială fără de care nu poate exista un artist: se considera pentru totdeauna centrul universului.

*

— Bună seara, domnule Hitler. Ei, ați reușit?

Doamna Zakreys, gazda lui, zgrițuroaica asta cehoaică, și-a lăsat mașina de cusut pentru a da buzna în vestibul de cum a auzit cheia intrând în broască. Din fericire, intrarea era în penumbră și Hitler se credea greu de observat de namila cu ochi mici și galbeni.

— Nu, doamnă Zakreys. Nu s-au anunțat rezultatele, pentru că unul dintre examinatori s-a îmbolnăvit.

Doamna Zakreys a tușit înțelegătoare. Hitler știa că, dacă îi vorbea despre boală, îi stârnea imediat îngrijorarea și simpatia.

— Da' ce are profesorul ăla?

— Gripă. Se pare că e epidemie în Viena.

Doamna Zakreys s-a dat înapoi instinctiv, plecând la bucătărie, temându-se deja ca Hitler să nu fie purtător al pericoloselor virusuri.

Hitler marcase un punct decisiv. Doamna Zakreys, care își pierduse soțul cu câțiva ani în urmă din cauza unei gripe prost tratate, avea să se închidă în cameră și nu-i va mai propune

băiatului nici măcar să ia ceaiul împreună. Fără îndoială că-l va evita câteva zile. Bine jucat! Nu va mai fi nevoie să se oboască să mintă, să joace rolul celui care așteaptă rezultatele.

Pe când își punea paltonul în cuier, a auzit-o cum aprindea aragazul pentru a-și pregăti o infuzie de cimbrisor. Cum trebuie că se simțea vinovată că dispăruse degrabă, a scos capul pe ușă întrebând politicos:

— Probabil sunteți decepționat, nu?

Hitler a tresărit.

— De ce?

— Să așteptați încă... rezultatele...

— Da. E iritant.

L-a cercetat de departe, gata să afle ceva mai multe, dar, văzând că nu mai face nici un comentariu, și-a zis că se arătase amabilă și s-a întors la cuptorul ei.

Hitler s-a închis în cameră.

S-a așezat în pat, cu picioarele încrucișate, și a început să fumeze cu sărg. Inhala fumul, până în fundul plămânilor, după care îl dădea afară în rotocoale groase. Avea impresia îmbătătoare că încălzește camera cu propria-i ființă.

În jur, desenele lui, afișe de operă – Wagner, Wagner, Wagner, Weber, Wagner, Wagner –, schițe de decor pentru drama lirică și mitologică pe care voia să o scrie împreună cu prietenul lui Kubizek, cărțile lui Kubizek, partiturile lui Kubizek.

Ar fi trebuit să-i scrie lui Kubizek la cazarma unde își făcea serviciul militar. Să-i scrie... Să-i spună...

Hitler se simțea depășit de greutatea sarcinii. El, care îl convinsese pe Kubizek să-l urmeze de la Linz la Viena, care îl asigurase că menirea îi era de muzician, care îl înscriesese chiar la Academia de Muzică, unde Kubizek fusese admis din prima la solfegiu, compoziție și pian, el, care fusese liderul celor doi băieți, împotrivindu-se rezistenței încăpățănate a celor două familii, trebuia să admită că, în ceea ce-l privea, ratase totul.

Doamna Zakreys a bătut la ușă.

— Ce e? a întrebă agresiv Hitler, pentru a-și proteja intimitatea.

— Ar fi timpul să-mi plătești chiria.

— Da. Luni.

— Bine. Dar nu mai târziu.

A plecat târșându-și picioarele.

Hitler s-a uitat panicat în jur. Va mai putea oare să-și plătească această cameră? Dacă ar fi intrat la Arte Frumoase, ar fi avut dreptul la o bursă de student orfan. Dar fără asta...

Am moștenirea de la tata! Opt sute douăzeci și nouă de coroane!

Da, dar nu se va putea atinge de ea decât la vârsta majoratului, peste cinci ani. Până atunci...

S-a îngrozit.

Și-a privit camera posac. Nici măcar nu va mai putea rămâne aici. Ca student, se putea mulțumi cu puțin. Acum, că nu mai era student, era sărac.

După trei uși trântite, a ajuns în stradă. O ștersese din cameră. Trebuia să facă câțiva pași. Trebuia să găsească o soluție. Să salveze aparențele! Mai întâi de toate să iasă cu fața curată. Să nu-i spună nimic lui Kubizek. Și-apoi să dibuie niște bani. Să salveze aparențele.

Mergea cu pași mari, fără să audă nimic, pe trotuarele din Mariahilf, unul dintre cartierele cele mai sărace ale Vienei, un cartier care ar fi trebuit să pară nou, dat fiind că era construit nu demult, dar ale cărui imobile pline ochi aveau deja crăpături. Un miros greu de castane coapte mânjea fațadele.

Ce să facă?

Loteria!

Hitler exultă. Evident! Asta e soluția! De-asta ziua de azi mersese atât de prost! Totul are un sens. Destinul i-a interzis reușita la Academie pentru că i-a pregătit o și mai mare surpriză: să devină milionar. Această după-amiază nu era decât o încercare inițiativă, o împrejurare periculoasă care obligatoriu trebuia să-l facă să iasă la lumina unui bilet de loterie! Nu pierduse decât pentru a câștiga și mai mult.